

ENNALLISTAMISTYÖRYHMÄN KOKOUS 5/2014 (YM016:06/2007)

Kokousaika: Keskiviikko 27.8.2014 klo 9.00 – 15.45

Kokouspaikka: MMM, Hallituskatu 3, Kokoustila Niskavuori

Osallistujat:

Janne Kotiaho, Jyväskylän yliopisto (pj.)
Jussi Päivinen, Metsähallitus, luontopalvelut (siht.)
Kai Kaatra, maa- ja metsätalousministeriö
Kristiina Niikkonen, ympäristöministeriö
Arto Kammonen, Metsähallitus, metsätalous
Harri Karjalainen, Metsähallitus, luontopalvelut
Kari T. Korhonen, Metsäntutkimuslaitos (varamiehenvaramies?)
Inka Musta, Metsäteollisuus ry
Matti Seppälä, Suomen metsäkeskus
Tomi Hakkari, Keski-Suomen ELY-keskus
Lea Jylhä, Maa- ja metsätaloustuottajien Keskusliitto
Risto Sulkava, Suomen luonnonsuojeluliitto
Saija Kuusela, Suomen ympäristökeskus, luontoympäristökeskus
Saara Lilja-Rothsten, Metsätalouden kehittämiskeskus TAPIO
Atte Moilanen, Helsingin yliopisto
Katja Matveinen-Huju, maa- ja metsätalousministeriö
Taina Veltheim, maa- ja metsätalousministeriö
Jari Ilmonen, Metsähallitus, luontopalvelut (paikalla kohdasta 4iii alkaen)
Kaisa Junninen, Metsähallitus, luontopalvelut

POISSA

Anne Tolvanen, Metsäntutkimuslaitos
Marjo Keskitalo, maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus
Tapio Heikkilä, ympäristöministeriö

ASIALISTA

1. Kokouksen avaus

- Uusien jäsenten esittely (Niikkonen, Korhonen, Musta)

2. Asialistan hyväksyminen

- Asialista toimitettu sähköpostilla 21.8.2014.
- Muita asioita ei ollut.

Päätös:

Päätettiin, että kohtien 3-5 päätökset tehdään vasta, kun kohdat on kokonaisuuteen käsitelty ja keskusteltu. Hyväksyttiin asialista tällä muutoksella.

3. ELITE-työn kokonaiskuva sekä priorisoinnin periaatteet ja kriteerit

Puheenjohtaja esitteli uusimpaan ELITE -menetelmän versioon pohjautuen kokonaiskuvan priorisoinnista sen periaatteista ja kriteereistä (Liite 1). Keskusteltiin siitä, mitä malli tekee

niissä kohdissa, joissa se laskee arvoja automaattisesti ja toivottiin mallin toiminnan selventämistä. Sihteeri esitteli esimerkin kautta konkreettisen tavan, jolla luontodirektiivin luontotyytit sekä luonto- ja lintudirektiivien lajit voidaan käsitellä priorisointityössä (Liite 2).

Keskustelun pääkohtia

Keskusteluissa priorisaation periaatteiden todettiin voivan pääpiirteissään noudatella puheenjohtajan liitteenä 1 olevan esityksen dioja 4-6. Keskustelussa kuitenkin tuli selväksi, että eri toimenpiteiden ja elinympäristöjen välistä priorisointia on tarkasteltava ELIT -työryhmässä yhtenä kokonaisuutena, jotta lopputulos oli järkevä ja perusteltu. Lisäksi on otettava huomioon, että kyse ei ole varsinaisesti tasoista eikä ajassa peräkkäisistä asioista vaan, että työ kaikilla priorisaation kolmesta osa-alueesta tapahtuu samanaikaisesti. Keskustelussa korostettiin, että alatyöryhmien tulee tuottaa aineistoa päätöksen teon tueksi ja että lopullisen esityksen priorisaatiosta tekee ELITE-työryhmä hyödyntäen alatyöryhmien sille toimittamia materiaaleja, mutta myös muita priorisaatioon mahdollisesti vaikuttavia asioita. Tuotiin esiin, että ELITE -malli pitää sisällään monia oletuksia, mutta luo silti eksaktiuden illuusion ja ehdotettiin, että kaikki oletukset pitää avata loppuraportissa. Asiasta vallitsi yksimielisyys.

4. ELITE-alatyöryhmien esitykset työn edistymisestä

Taina Veltehim, Tuomas Haapalehto, Jussi Päivinen, Katja Matveinen-Huju ja Kaisa Junninen esittelivät alatyöryhmien työn etenemistä, elinympäristöjakoja, elinympäristöjä heikentäneitä tekijöitä sekä elinympäristöjen tilaa edistäviä toimenpiteitä. Keskusteltiin työn etenemisestä, aikataulusta ja tehtävistä.

Suo-ELITE

Todettiin, että suo-ELITE:n työ on edennyt hyvin. Suoelinympäristöissä ELITE-malli näyttäisi toimivan, vaikka se sisältää paljon harkinnanvaraisia arvoja. Suo-ELITEN puheenjohtaja vaihtuu lokakuun alusta alkaen vuorotteluvapaan takia. Tuomas Haapalehto esitteli suo-ELITEN perusteet elinympäristöjaolle sekä toimenpiteille (Liite 3).

Kulttuuri-ELITE

Jussi Päivinen esitteli kulttuuri-ELITEN työtä. Päivinen totesi, että puheenjohtaja on vaihtunut, kun Tapio Heikkilä on palannut vuorotteluvapaalta. ELITE-menetelmää on testattu toistaiseksi ainoastaan perinnebiotooppien osalta.

Metsä-ELITE

Katja Matveinen-Huju esitteli metsäelinympäristöjen jaon (lehdot, OMT-VT, CT-CIT) sekä metsä-ELITEssä tehdyn työn lehtojen osalta. Metsä-ELITE on toimittanut pyydytyt perustelut ja toimenpidelistat sähköpostitse ohjausryhmälle. Metsä-ELITE ei ole ELITE –menetelmään tyytyväinen. Taulukkoon joudutaan tekemään niin monta arviota ja arvausta, että lopputulos eli kustannustehokkuus ei välttämättä ole oikeansuuntainen.

Askeleessa 1 määriteltävien pinta-alojen määrittelyssä Metsä-ELITE on käyttänyt VMI:tä. Ekosysteemityyppien kokonaispinta-alan määrittely näyttäisi poikkeavan muista ryhmistä. Heikentyneen pinta-alan laskemisessa on käytetty VMI:stä saatavaa vanhojen metsien pinta-alaa. Lehtojen osalta metsä-ELITE on tyytyväinen näin saatuun arvioon.

Askeleessa 2 määriteltynä tarkasteltavina monimuotoisuusmuuttujina metsä-ELITE käyttää kuollutta puuta, järeää puuta ja lehtipuuta. Askeleessa 3 määriteltävä tila ennen heikennystä herättää edelleen keskustelua. ELITE-malli pakottaa käyttämään lähtötilana ns. luonnontilaa. Ryhmä ei ole yksimielinen siitä, voidaanko metsien luonnontilaa määritellä; kuinka suurta ihmisen vaikutus voi olla, jotta voidaan puhua luonnontilasta. Luonnontilan raja-arvot on nyt määritelty joidenkin yksittäisten tieteellisten artikkelien perusteella. Nykytila on laskettu VMI:stä.

Askeleessa 4 määriteltävä ns. painoarvo eli kuinka paljon on ko. tekijän vaikutus, jos se puuttuu kokonaan, on arvattu. Kuolleen puun osalta perusteena on lahopuusta riippuvaisten lajien määrä. Painoarvoista ei ole metsä-ELITE:ssä ehditty käydä perusteellista keskustelua. Askeleessa 5 malli laskee itse edellä määriteltyjen arvojen pohjalta, kuinka paljon ekologista arvoa on jäljellä ja kuinka suuri osa siitä on heikentynyt.

Askeleessa 6 määritellään toimenpiteet ja kustannukset. Osa toimenpiteistä on jouduttu jättämään tarkastelun ulkopuolelle, koska ne eivät sovi ELITE-malliin. Tämä johtuu siitä, että toimenpiteet eivät vaikuta tarkasteltaviin monimuotoisuusmuuttujiin tai että toimenpiteiden kustannuksia tai vaikutusten suuruuksia ei ole pystytty määrittelemään. Toimenpiteistä tarkastelun ulkopuolelle jäävät esimerkiksi maisematason toimenpiteet. Metsä-ELITE on huolissaan siitä, että kaikki monimuotoisuuden tilan edistämisen kannalta relevantit toimenpiteet tulisivat priorisoinnissa asianmukaisesti käsitellyiksi.

Kustannuksia on hyvin vaikea määrittää, koska ne vaihtelevat paljon toimenpiteen sisällä ja maanomistajaryhmittäin. Kustannuksiin vaikuttaa paljolti se, millainen käsiteltävä kohde on. Vaihteluvälit ovat suuria, eikä keskimääräinen kustannus välttämättä anna oikeaa kuvaa toimenpiteen kustannustehokkuudesta. Kustannukset on myös määritelty yhteismitattomasti. Osassa kustannuksia, kuten Kemera-rahoitteisissa luonnonhoitohankkeissa, on mukana neuvonta ja koulutus, osassa ainoastaan työkulut. Osa kustannuksista on kertakustannuksia ja osa joko vuosittain tai määräväleillä toistuvia. Lisäksi osa kustannuksista riippuu siitä, kuinka monta kuutiota puuta jätetään eli toimenpiteet pitäisi sitoa johonkin kuutiomäärään. Kustannukset siis eivät nyt ole yhteismitallisia. Metsäryhmä on toivonut tarkennusta ELITE-työryhmältä kustannusten laskemiseen erityisesti hallinnollisten kulujen laskemisen ja käytettävän aikajänteen osalta.

Askeleessa 7 määriteltävä toimenpiteiden vaikutusten arviointi valittuihin tekijöihin on hankalaa. Tietoa ei ole saatavilla, ja arviointia on tehty arvausmenetelmällä. Keskustelua lukuarvojen oikeellisuudesta ei ole ehditty käydä, eikä siitä, että ne ovat linjassa keskenään. Askeleessa 7 excel laskee itse aiempien tietojen perusteella, kuinka paljon ennallistaminen vähentää heikentymistä. Tarkasteltavat tekijät kerrotaan keskenään. Askeleessa 8 excel laskee itse kustannustehokkuuden (%/euro) edellä määriteltyjen tekijöiden perusteella. Kustannustehokkuus ilmaisee ekosysteemin tilan paranemisen per käytetty euro. Kansallisen biodiversiteettistrategian toimenpiteessä puhutaan kuitenkin osallistumisesta 15 %:n maailmanlaajuisen pinta-alatavoitteen saavuttamiseen.

Askel 9 on excelin automaattista laskentaa, mutta tässä on otettava huomioon, että tavoite voi olla eri elinympäristötyypeissä ja niiden alajaottelussa erilainen eri tyypeillä. Askeleessa 10 tarkastellaan kokonaisuutta. Alatyöryhmät arvioivat tähän kohtaan vaikutuksia ekosysteemipalveluihin ja työllisyyteen +/-0/? -asteikolla. Metsä-ELITE on tehnyt alustavaa tarkastelua hiilitaseen osalta puuston kokonaisuudesta sekä vesienpuhdistuksesta ja

työllisyydestä. Lisäksi alatyöryhmät arvioivat pinta-aloja, jotka suositeltaisiin suunnattavaksi kuhunkin toimenpiteeseen. Tätä metsä-ELITE ei ole ehtinyt vielä tehdä.

Keskustelun pääkohtia

Kaiken kaikkiaan todettiin, että ELITE -menetelmää voidaan käyttää, mutta se ei välttämättä anna oikeaa kuvaa toimenpiteiden kustannustehokkuudesta ja siitä, mitä toimenpiteitä kannattaa priorisoida. Tarvitaan täydentävää tarkastelua, jos ELITE-mallista halutaan pitää kiinni. Kaisa Junninen esitteli metsä -ELITEn laatiman tavan taulukoida toimenpiteitä sekä niiden vaikutuksia heikentyneisiin tekijöihin (nk. METELI -taulukko). METELI-taulukon avulla voidaan ottaa käsittelyyn kaikki mahdolliset toimenpiteet.

Keskusteltiin alatyöryhmien esitysten pohjalta alatyöryhmien työn etenemisestä, aikataulusta ja tehtävistä. Keskusteluissa Harri Karjalainen totesi, että METELIn kehittäminen on hämmentävää ja että ELITE -menetelmä tulisi runnoa läpi myös metsien osalta. Lisäksi hän nosti esiin, että metsä -ELITEn työssä ovat sekoittuneet toimenpiteet ja keinot. Lea Jylhä totesi, että työhön tulisi suhtautua suuripiirteisesti ja että kyllä asiantuntijat pystyvät vaikutusten ja kustannusten suuruusluokat arvioimaan. Jylhä totesi lisäksi, että mallit ovat toisiaan täydentäviä eivätkä kilpailevia. Saija Kuusela totesi, että ELITE -malli tulee vetää läpi suuripiirteisesti, ja huomautti, että METELI taulukko ei tuo esille heikentyneisyyden tilaa. Kai Kaatra totesi, että on hyvä, että metsä- ELITE on miettinyt vaihtoehtoisen lähestymistavan. Arto Kammonen totesi, että METELI voi olla rinnalla ELITE -mallin tukena. Viitaten keskusteluun resurssien riittämättömyydestä, Risto Sulkava nosti esiin, että METELIä voi soveltaa ELITE -menetelmän lisäksi, kunhan ylimääräinen työ ei hidasta työn edistymistä, ja että suo- ELITE ei halua METELIä käyttää. Keskusteluissa yleinen ilmapiiri oli, että metsä -ELITE voi jatkaa METELIn täyttämistä ELITE -menetelmän rinnalla.

Alatyöryhmät viestivät, että aikataulu on kireä ja resurssit olemattomat. Kristiina Niikkonen kertoi YM:n myöntäneen lisäresurssin TAPIOLle, jonka turvin metsä -ELITEn ja suo -ELITEn työ saadaan tehdyksi. Kokonaisuutena vaikutelma oli, että joistakin ongelmista huolimatta työ etenee. Todettiin, että vesien osalta työn suhde muihin meneillään oleviin prosesseihin nähden on edelleen epäselvä ja että tätä tulisi selkiyttää.

5. Elinympäristöjako sekä elinympäristöjä heikentäneet tekijät ja elinympäristön tilaa edistävät toimenpiteet

Keskusteltiin kustannusten ja taloudellisten vaikutusten huomioimisesta priorisoinnissa. Päädyttiin konsensukseen siitä, että tässä työssä keskitytään pääasiassa toimenpiteiden suoriin kustannuksiin eikä tässä vaiheessa ole mahdollista pyrkiä selvittämään toimenpiteiden laajamittaisempia taloudellisia vaikutuksia. Todettiin, että siitä, mitä kustannuksia huomioidaan, tulisi kuitenkin olla yhtenäinen käytäntö alatyöryhmien välillä. Puheenjohtaja ja sihteeri lupasivat avustaa työryhmiä asiassa. Kustannusten arviointi tehdään karkealla tasolla siten, että suuruusluokat tulevat esille. Keskusteltiin diskonttauksesta ja todettiin, että se ei ole tässä vaiheessa aiheellista, ja että se voi jopa vääristää toistuvasti tapahtuvien toimenpiteiden kustannustehokkuuden arviointia. Loppuraportissa tuodaan selkeällä tavalla esiin se, että toteutusvaiheessa on syytä laatia tarkempi arvio toimenpiteiden laajemmista taloudellisista vaikutuksista. Keskustelussa tuotiin esille, että loppuraportissa on tarpeen tuoda esille arvio tärkeimmistä taloudellisista vaikutuksista ja niiden suuruusluokasta, mikäli tämä on mahdollista. Taloudellisiin

vaikutuksiin todettiin vaikuttavan kustannusten lisäksi esimerkiksi ekosysteemipalveluiden edistymisestä saatavat hyödyt.

Keskusteltiin toistuvista toimenpiteistä (esim. perinnebiotooppien laidunnus) ja siihen liittyen aikajänteeseen. Aikajäniteitä, jolle ELITE -toimenpiteet voisi jaksottaa, on kolme: 2010-2020, 2021-2050 ja 2051-2100. Todettiin, että pitkäjänteinen tavoitteiden asettelu on tärkeää ELITE -tyyppisessä työssä ja että aikajännekeskusteluun palataan seuraavissa kokouksissa.

Keskusteltiin kattamatta olevien elinympäristöjen kohtalosta. Todettiin, että kaikkia elinympäristöjä tulisi pystyä tarkastelemaan vertailukelpoisesti.

Keskusteltiin toimenpiteiden ja keinojen sekoittumisesta. Todettiin, että on otettava huomioon se, että ohjelmia on jo menossa (esim. METSO). Harri Karjalainen tuki ajatusta, mutta totesi että keinot ja toimenpiteet tulee pitää selkeästi erillään ja että jo käytössä olevat keinot (esim. SSTO, METSO) tulee huomioida loppuraportissa. Karjalainen totesi lisäksi, että loppuraporttiin olisi hyvä laatia arvio keinojen riittävydestä ELITE -tavoitteiden saavuttamisessa. Keskustelussa todettiin olevan tärkeää listata olemassa olevia keinoja loppuraportissa, mutta ELITE -työssä tulisi tässä vaiheessa keskittyä toimenpiteisiin, joilla elinympäristöjen tilaa edistetään ja niiden kustannuksiin, ja vasta toteutusvaiheessa pohtia tarkemmin toteutuksen keinoja. Toisaalta tuotiin esille, että toteutuskeinot vaikuttavat toimenpiteen kustannuksiin, vaikutuksiin, kohdentumiseen ja hyväksyttävyyteen, joten keinot on myös tuotava esille ja otettava huomioon priorisoinnissa.

Keskusteltiin siitä, milloin ELITE -toimenpiteen vaikutuksen katsotaan realisoituvan. Todettiin, että jo ELITE -työryhmän aikaisessa vaiheessa keskusteltiin, että realisoitumisen katsotaan tapahtuvan välittömästi, kun toimenpide on toteutettu.

Todettiin, että pienialaisten luontotyyppien tilan edistäminen huomioidaan erityisesti toteutusvaiheessa mutta asiasta tulee laatia selvä kirjaus loppuraporttiin.

6. Päätökset

Päätökset kohtiin 3-5:

i) Päätettiin, että puheenjohtaja ja sihteeri laativat pidettyjen esityksien sekä keskustelujen pohjalta yksityiskohtaisen esityksen priorisoinnin periaatteista ja kokonaiskuvasta käsiteltäväksi seuraavassa kokouksessa.

ii) Päätettiin, että alatyöryhmien puheenjohtajat ja sihteerit laativat ELITE-työryhmän puheenjohtajan ja sihteerin kanssa yhteistyössä esityksen priorisaatiosta alatyöryhmän vastuulla olevan elinympäristön sisällä. Esitykset tuodaan ELITE -työryhmälle käsiteltäväksi ja päätettäväksi.

iii) Päätettiin, että sihteeri lisää yhteistyössä ELITE -työryhmän ja/tai -alatyöryhmien jäsenten kanssa priorisointiin liittyvään esitykseensä seuraavaa: sisävesien osalta puuttuvat tiedot, lintudirektiivin lajit, uhanalaiset lajit sekä kaikki tiedot jaoteltuna myös alatyöryhmien käyttämiin elinympäristötyyppeihin.

iv) Päätettiin, että ELITE -malliin sisältyvät oletukset avataan loppuraportissa selkeästi.

v) Päätettiin, että pyritään pitämään kiinni aikataulusta, mutta valmistaudutaan siihen, että aikataulu osoittautuu liian haasteelliseksi. Puheenjohtaja selvittää ympäristöministeriöstä, saadaanko aikataululle jatkoa.

vi) Päätettiin, että alatyöryhmät viimeistelevät ELITE -excelin ja toimittavat lopulliset aineistot heti, kun ne ovat valmiita puheenjohtajalle ja sihteerille. Metsä -ELITE alatyöryhmä voi täyttää ELITE -exceliä täydentämään kehittämäänsä METELI -taulukkoa.

vii) Päätettiin, että alatyöryhmät laativat dokumentit elinympäristöjaosta sekä elinympäristöjä heikentäneistä tekijöistä ja elinympäristön tilaa edistävästä toimenpiteistä. Dokumentit on laadittava ensitilassa ja lähetettävä suoraan koko ELITE -työryhmälle. Alatyöryhmien dokumentteja täydennetään työn edetessä, ja lopulliset dokumentit liitetään työryhmän loppuraporttiin.

viii) Päätettiin, että ELITE -työssä käytetään toimenpiteiden suoria kustannuksia mahdollisimman kattavasti ja realistisesti. Loppuraportissa tuodaan selkeällä tavalla esiin se, että taloudellisia vaikutuksia ei ole arvioitu kattavasti ja että toimenpiteiden toteutusvaiheessa on syytä laatia tarkempi arvio toimenpiteiden laajemmista taloudellisista vaikutuksista. Loppuraportissa on tarpeen tuoda esille arvio tärkeimmistä taloudellisista vaikutuksista ja niiden suuruusluokasta, mikäli tämä on mahdollista.

ix) Päätettiin, että alatyöryhmien tulee laatia toimenpiteiden kustannusarvio joko kertakustannuksena per hehtaari tai toistuvasti toteutettavien toimenpiteiden kohdalla kustannus per hehtaari per vuosi. Esimerkiksi kerran 10 vuodessa toteutettavan toimenpiteen vuotuinen hehtaarikohtainen kustannus on kertatoimenpiteen hehtaarikustannus jaettuna kymmenellä.

x) Päätettiin, että aikajänne jolle ELITE -työryhmän esitys tullaan laatimaan, sisältää toimeksiannon mukaisen aikajänteen (2010-2020). Lisäksi työryhmän puheenjohtaja ja sihteeri valmistelevat esityksen keskipitkän (2021-2050) ja pitkän aikajänteen (2051-2100) huomioimiseksi työryhmän käsiteltäväksi.

xi) Päätettiin, että puheenjohtaja ja sihteeri pyytävät ulkopuolisilta kyseisten luontotyyppien asiantuntijoilta ELITE -menetelmään perustuvaa arviota tällä hetkellä kattamatta olevista luontotyypeistä.

xii) Päätettiin, että loppuraportissa listataan jo olemassa olevia ohjelmia ja muita keinoja, joilla elinympäristöjen tilaa parantavia toimenpiteitä jo toteutetaan ja laaditaan arvio niiden riittävydestä suhteessa tavoitteisiin.

7. Sihteerien kutsuminen ELITE -työryhmään pysyviksi asiantuntijajäseniksi

ELITE –alatyöryhmien sekä ELITE -työryhmän puheenjohtajan ja sihteerin työtä helpottaisi, jos puheenjohtajien lisäksi myös sihteerit kuulisivat kokouksissa päätettäviä asioista suoraan kokouksissa.

Päätös:

i) Kutsutaan alatyöryhmien sihteerit ELITE -työryhmän kokouksiin asiantuntijajäseninä

8. Tiedoksi

i) Puheenjohtaja piti esityksen ELITE -mallista Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävästä käytöstä kansallisen strategian ja toimintaohjelman 2006–2016 toteutusta ja seurantaan edistävän työryhmän kokouksessa 10.6.2014.

ii) Puheenjohtaja piti esitelmän Suomen ELITE -mallista Society for Ecological Restoration Euroopan kongressissa 4.8.2014. Euroopan Komission Patrick Murphy (DG ENVIRONMENT) luki mallista laaditun käsikirjoituksen ja ilmaisi kiinnostuksensa Suomen mallia kohtaan. Murphy kehotti puheenjohtajaa keskustelemaan Komission konsultin (Johan Lammerant, Arcadis) kanssa, joka on laatinut Komission alkuperäisen 4-taso mallin. Lopputulemana puheenjohtaja ja sihteeri ovat keskustelleet Komission konsultin kanssa yhteisen hankkeen laatimisesta EUn Horisontti 2020 tutkimus ja innovaatio ohjelmaan.

iii) Puheenjohtaja ja sihteeri ovat edelleen pitäneet työkokouksia ja avustaneet alatyöryhmiä ELITE -menetelmän käytössä.

Päätös:

i-iii) Merkitään tiedoksi.

9. Muut asiat

Ei muita asioita

10. Seuraavat kokoukset

9.10 klo 9.00-16.00 (Paikka YM).

Päätettiin pitää vähintään yksi ylimääräinen kokous marraskuussa. Sihteeri laatii ajankohdasta Doodle kyselyn.

3.12 klo 9.00-16.00 (Paikka MMM).

11. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen etuajassa klo 15.45.

LIITTEET:

1. Puheenjohtajan esitys priorisoinnin periaatteista
2. Sihteerin esitys direktiiviraportoinnin hyödyntämisestä ELITE työssä
3. Suo-ELITEN perusteltu dokumentti vastuuelin ympäristöjen elinympäristöjaosta, tilaa heikentävistä tekijöistä ja tilaa parantavista toimenpiteistä

Muistion jakelu:

- ELITE-työryhmän jäsenet, varajäsenet sekä pysyvät asiantuntijat
- Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön kansallisen strategian ja toimintaohjelman 2006–2016 toteutusta ja seuranta edistävän työryhmä (pj. ja sihteeri)